

VIJFTIG JAAR OP ZOEK NAAR BETOVERING

Herinneringen aan Sies Bleeker (1941-2014)

Huub Mous

'Het schilderij is voor mij een manier om in de wereld te zijn op een essentiële en effectieve wijze. Het werk is het waarom van mijn bestaan. Een manier van leven.'

Deze woorden liet Sies Bleeker in 1978 optekenen door Thom Mercur in de catalogus van een tentoonstelling in 't Coopmanshûs in Franeker. Op 5 mei jl. overleed hij na een rijk leven waarin hij vijftig jaar lang onafgebroken als kunstenaar actief was. Bovenstaande woorden zijn typerend voor Sies, omdat hij een hoge kunstopvatting had. Kunst was alles voor hem. Hij kon er in bevlogen bewoordingen over spreken. Over zijn eigen werk zei hij nooit zo veel. 'Ook mijn kunst is vergankelijk', hoorde ik hem ooit zeggen.

Zo heftig als andere kunstenaars protesteerden toen hun werk werd afgestoten uit de provinciale collectie – een operatie waar hij zelf nauw bij betrokken was – , zo relativerend kon hij spreken over zijn eigen werk. Toen de monumentale kunstwerken in het oude Provinciehuis aan de Tweebaksmarkt werden afgebroken of onttakeld, stuitte dit bij de betreffende kunstenaars op behoorlijk wat verzet. Maar Sies protesteerde niet, terwijl het blokjespatroon op de emailen platen rondom de liftschacht toch een van zijn grootse opdrachten was geweest. Veel van zijn monumentale werk heeft inmiddels hetzelfde lot ondergaan. Het was niet alleen tijdgebonden, maar ook tijdelijke kunst. *Ars longa vita brevis* luidt het gezegde. Maar voor Sies gold dat alleen voor de allerhoogste kunst en daar rekende hij zijn eigen werk vaak niet toe. Dat was een wonderlijke tegenstrijdigheid. Hij had de kunst heel hoog zitten, maar zag tegelijk de betrekkelijkheid ervan. De Olympus is slechts voor weinigen weggelegd, hoewel Sies daar altijd van gedroomd moet hebben. Misschien had hij – juist de door de hoge eisen die hij zichzelf stelde – een scherp oog voor het falen, de betrekkelijkheid, voor kunst die de eeuwigheid niet zou halen. Hoe dan ook, voor de hoge dunk die kunstenaars wel eens hebben van hun eigen werk kon hij weinig waardering opbrengen

Soms meende ik hem zelfs op enig leedvermaak te kunnen betrappen, als hij weer eens een boze kunstenaar aan de lijn had gehad die schande sprak over de publieke devaluatie van overheidskunst, waar Sies zich voor zich liet lenen. Het waren collega's van hem, kunstenaars uit de gouden generatie die de jaren zestig en zeventig had meegemaakt. Dat was een tijd waarin het almaar beter ging met de kunst, toen de bomen soms tot in de hemel leken te groeien. De tijd ook van de sociale en geografische kunstspreiding, de percentageregelingen die overal werden toegepast. Ook met hemzelf was het in die periode voor de wind gegaan. Zijn werk werd al eind jaren zestig aangekocht door het rijk. In de loop van de jaren zeventig kreeg hij een goeie galerie in de randstad en belangrijke opdrachten, ook elders in het land. Als kunstenaar werd hij in die tijd overal als een autoriteit ontvangen, met evenveel egards als waarmee een architect tegemoet werd getreden. Een kunstenaar was toen nog een mijnheer. Het was de tijd van de omgevingskunst, de volledige integratie van kunst, architectuur en stedenbouw, hooggestemde idealen die inmiddels ver achter de horizon verdwenen zijn.

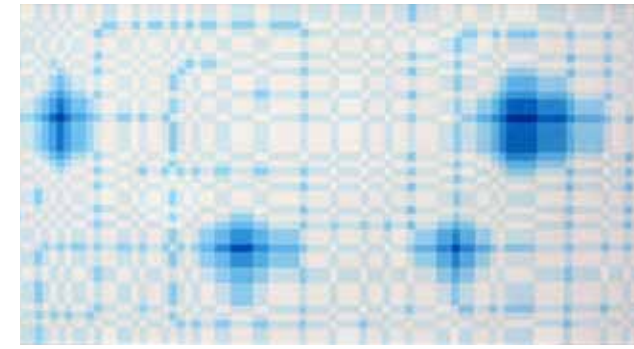
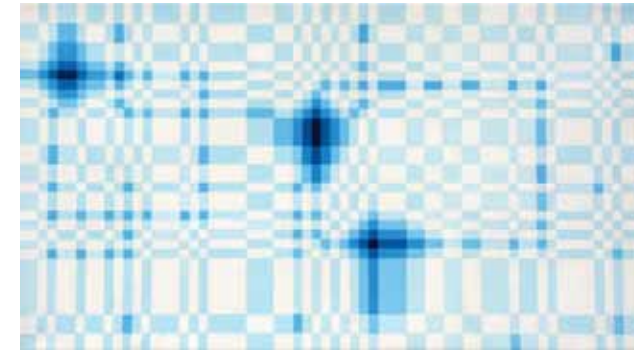
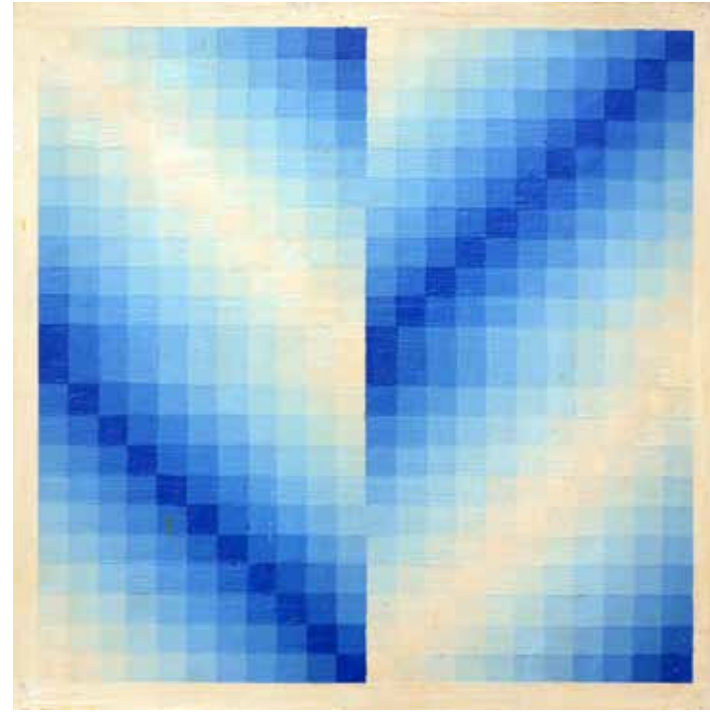
Sies kon er met enige nostalgie op terugzien, op die bloeiperiode. Maar tegelijk was hij ook sceptisch over de gemakzuchtige mentaliteit die deze voorspoed met zich heeft meegebracht. Een kunstenaar moet de wind niet in de rug hebben, maar tegen de wind in vechten voor het ideaal waar hij in gelooft. Hij ergerde zich aan het gebrek aan vakmanschap bij veel van zijn collega's, vooral bij 'die lelijke punk-schilders' van de jaren tachtig 'die vaak niet eens wisten hoe je een kwast moest vasthouden'. Die periode was een blinde vlek voor hem. Als het alleen aan hem had gelegen waren zowat alle schilderijen uit de jaren tachtig uit de provinciale collectie verdwenen. Misschien herinnerde deze kinderlijke miskenning van het ambacht in de schilderkunst hem wel aan zijn eigen moeizame debuut. In 1964 debuteerde Sies, op 23-jarige leeftijd, bij Galerie van Hulsen in Leeuwarden, nadat hij zijn academieopleiding aan Minerva vroegtijdig had beëindigd.

Bouwdoos, acryl op doek, 1989, afm. 30 x 40 cm.
Met dank aan Galerie de Vries, Leeuwarden.

Hij kon het zelf wel, zo dacht hij, maar dat werd meteen afgestraft. Eduard Kools schreef een vernietigende recensie van dit 'te vroege debuut', waarbij hij vooral zijn twijfels uitte over de technische kwaliteiten van de exposant: 'Verstaat hij zijn vak of zoekt hij met een geringe kennis van zijn metier dadelijk aansluiting bij het allerlaatste in de kunst? Voor de jonge debutant moeten die woorden van Kools als een mokerslag zijn aangekomen. Toch heeft zijn vroege ontwikkeling hier niet onder geleden. Integendeel, niet alleen Ayko van Hulsen herkende zijn talent, maar ook Thom Mercur die het werk twee jaar toonde in zijn kunst- en antiekhandel aan de rotonde in Heerenveen. Sies kon zich kritisch uitlaten over het werk van anderen, maar hij kon ook lyrisch spreken over eigenzinnige talenten en tegendraadse geesten die dwars tegen de tijdgeest gingen. Over

Anthon Verheij bijvoorbeeld, van wiens werk hij een prachtig kabinet inrichtte in het nieuwe gemeentehuis in Wolvega, waar hij in 2005 de opdracht kreeg om de BKR-collectie te inventariseren en een nieuwe plaats te geven. Bij die gelegenheid heb ik Sies pas goed leren kennen. We zaten samen in de adviescommissie voor een kunstopdracht bij het nieuwe gemeentehuis. Ik raakte vooral onder de indruk van de respectvolle wijze waarop Sies omging met de bestaande kunstwerken en hoe hij deze wist te integreren in de nieuwbouw. Dit was een nieuw talent van hem. Als geen ander kon hij precies de plaats aanwijzen waar een schilderij moest hangen en hoe het moest hangen. Sies was een pure estheet met een scherp oog voor maat en verhouding, maar vooral ook voor de wisselwerking tussen een kunstwerk en zijn omgeving. Eigenlijk kwamen in deze kwaliteit al zijn talenten samen, niet alleen zijn

^^ 1976, Acryl, No.2, h 60 x b 60
 ^ 1976, Acryl, h 100 x b 100 x d 2

^^ 1969, Olieverf op spaanplaat gerealiseerd n.a.v. tekeningen, h 29 x b 29
 ^ 1977, Acryl, h 100 x b 100

© Sies Bleeker / foto's: Geke Knol

^^ 1970, No.45 (E=mc2.Praat niet recht, wat krom is), h 30,5 x b55
 ^ 1972, Olieverf op spaanplaat, ingelijst h 38 x b 70

gevoel voor ritme en proporties uit zijn abstract-geometrische periode, maar ook zijn sensitiviteit voor poëzie uit zijn latere, meer figuratieve werk. 'Een verzamelaar is een kunstenaar in het kwadraat', heeft Duchamp ooit beweerd. 'Hij "schildert" voor zichzelf een verzameling.' Sies was geen verzamelaar, maar hij kon wel een virtuoos spel spelen met de kunstwerken uit een collectie. Hij toverde voor zichzelf een ensemble en liet kunstwerken opnieuw tot leven komen in hun optimale omgeving. Een vergelijkbare prestatie heeft hij geleverd in het tijdelijke Provinciehuis aan de Snekertraweg en ook in de nieuwbouw aan de Tweebaksmarkt. Een van de laatste keren dat ik Sies sprak, was bij een rondleiding die hij speciaal voor mij gaf door al die gangen, trapportalen en kantoorruimten waar hij de kunst een plaats had gegeven. Het was een feest van herkenning dat hij met gepaste trots liet zien. De ironie van de geschiedenis wilde dat hij zo ook werd betrokken bij de herplaatsing van kunstwerken die de afbraak hadden overleefd. Het beeld van Ids Willemsma op de hoek van de Oosterstraat bijvoorbeeld en het beeld van Eja Siepman van den Berg op de binnenplaats. Vooral bij dat laatste beeld ontstond enige wrijving tussen de curator en de kunstenaar. Sies had de staande vrouwfiguur een nieuwe opstelling gegeven op een sokkel die niet recht in de ruimte stond, maar enigszins uit de as was getrokken. Eja Siepman van den Berg vond een rechte opstelling meer bij haar werk passen. Sies echter vond zijn opstelling beter harmoniëren met de architectuur en hield voet bij stuk. Hier botsten niet alleen twee smaakopvattingen, maar ook

de modernist, die Eja Siepman was gebleven, en de postmodernist die Sies Bleeker was geworden. De architectuur van Soeters kon hij best waarderen, terwijl Eja Siepman van den Berg er niets van moest hebben. Ergens in de late jaren tachtig moet Sies als modernist van zijn geloof zijn gevallen. Vanaf die tijd kreeg hij ook niet veel monumentale opdrachten meer. Na een crisis gooide hij het roer om en begon anders te schilderen. Niet langer meer de verstilde, abstract-geometrische kleurschakeringen die stapsgewijs vervaagden in de witte ruimte van het vlak. Het was of de spirituele lading van dit werk opeens zijn kracht verloren had. De tijden waren veranderd. Er doken menselijke gestalten op in zijn werk, aanvankelijk vreemde, cartoonachtige figuren, en later ook steeds meer landschappelijke elementen. Het Friese landschap, dat overigens nooit uit zijn werk is weggeweest, keerde nu terug in steeds concretere gedaanten, zoals herinneringen die wonderlijk genoeg vastere vorm aannemen naarmate je ouder wordt.

Sies voelde zich diep verbonden met dit Friese landschap, met die onmetelijke ruimte die hem tot het laatst toe bleef fascineren. Dat gevoel had hij al toen hij in zijn jeugd samen met Boele Bregman aan de waterkant zat en over schilderkunst sprak. 'Boele kon het niet', zei hij wel eens. 'Hij kon de werkelijkheid niet loslaten.' Maar hij kon wel een paradijselijke sfeer oproepen, waarmee hij anderen – ook Sies – wist te betoveren. Poëzie en strengheid stredden bij hem telkens weer om de volle aandacht. In zijn mooiste werk wist hij die twee uitersten op wonderlijke wijze met elkaar te verzoenen. Soms lukte het, zomaar, alsof de betovering hem kwam aanwaaien. Maar meestal bleef het een gevecht, soms een worsteling zelfs, maar altijd een gevecht dat hij niet uit de wegging. Sterker nog, hij zocht het op, telkens weer, als was het voor het eerst. Ook toen de dood hem op de hielen zat, bleef Sies vechten en doorwerken. Hij bleef geloven in de betovering. Dat heeft hij vijftig jaar lang gedaan. ■

Huub Mous is keunsthistorikus. Sjoek ek www.huubmous.nl.

Melklokaal

Yn Melklokaal op It Hearrenfean is oant 2 novimber 2014 in útstalling te sjen mei wurk fan Sies Bleeker. Adres: Heremaweg 20-1, 844 AP It Hearrenfean; www.melklokaal.nl

Perio

By Perio is it boek Sies Bleeker, libje yn liende tiid ferskynd. It boek bestiet út twa dielen: in ynterview dat Eeltsje Hettinga ein 2013 mei Sies Bleeker makke hat. It twadde diel is gearstald troch Willem Winters en bestiet út in samling teksten – kranteknipsels, brieven, mails, petearen – dy't betrekking hawwe op Sies Bleeker en syn wurk.